

Renata Sugier

Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie II liceum ogólnokształcącego

Motyw przyrody tatrzańskiej i motyw pracy w poezji młodopolskiej - „Wożą gnój” J. Kasprówicza

Temat: „ Wożą gnój” J. Kasprówicza - postawa zgody czy buntu?

Cele zajęć:

Poznawcze: poznanie wiersza J. Kasprówicza: „Wożą gnój”, ewent. „Od ostatniej niedzieli”;

Praktyczne: kształcenie wrażliwości estetycznej, doskonalenie umiejętności analizy i interpretacji tekstu poetyckiego; analiza funkcjonalności użytych w wierszach środków artystycznych, symboli, toposów, motywów, kontekstów filozoficznych; dostrzeganie związku języka z wartościami, postawami; dostrzeganie wieloznaczności i krzyżowania się różnych tendencji w poezji J. Kasprówicza;

Emocjonalne: uwrażliwianie na tematykę egzystencjalną, filozoficzną w poezji i sztuce; dostrzeganie wartości uniwersalnych w tekstach kultury.

Standardy osiągnięć celów szczegółowych:

- uczeń poprawnie analizuje i interpretuje teksty poetyckie;
- uczeń zna i poprawnie stosuje określenia z zakresu teorii literatury (gatunek, typ liryki, podmiot liryczny, sytuację liryczną, funkcje różnych środków stylistycznych);
- uczeń dostrzega w tekście poetyckim (kultury) wartości uniwersalne;
- uczeń przywołuje konteksty literackie, filozoficzne, historyczne; motywy, toposy, symbole;
- uczeń pogłębia umiejętności odczytywania utworu w kontekstach kulturowych i historycznoliterackich;
- uczeń kształci wrażliwość estetyczną.

Formy pracy: zbiorowa, grupowa.

Metody: lekcja analityczna z elementami ćwiczeniowej, metoda ćwiczeń praktycznych (analiza i interpretacja, karta pracy), elementy heurystyki; przygotowanie do matury ustnej z języka polskiego.

Środki dydaktyczne : karta pracy, podręcznik „Zrozumieć tekst” WSiP, wydruki wierszy: J. Kasprówicza „Wożą gnój” (Ew: J. Kasprówicza „Od ostatniej niedzieli”), reprodukcje: **J. Chelmoński „Orka”, W. Tetmajer „Żniwa”**,

Uwagi dotyczące realizacji lekcji:

Zajęcia trwają jedną jednostkę lekcyjną. Jest to kolejna lekcja z cyklu poświęconego twórczości J. Kasprówicza.

Nauczyciel prowadzi analizę strukturalną tekstu. Uczniowie tworzą hipotezę interpretacyjną, korzystają z kart pracy przygotowując się w grupach do dyskusji, prezentują wnioski.

Pojęcia i terminy:

franciszkanizm, witalizm, elan vital (Bergson), ironia, sarkazm, prymitywizm, folklor podhalański.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie- przypomnienie poznanych utworów J. Kasprówicza, prześledzenie jego drogi

twórczej- „Księga ubogich”, „Mój świat”- ostatnie tomiki poety./ 3 minuty

2. Odczytanie wiersza J. Kasprówicza „Wożą gnój”. Swobodne wypowiedzi uczniów na temat ich pierwszych wrażeń. Stawianie wstępnych hipotez interpretacyjnych/ 5 minut

3. Analiza tekstu pod kierunkiem nauczyciela/ 10 minut

-jaki typ liryki reprezentuje ten utwór?

- jaka jest jego budowa?

- jakie środki artystyczne występują w tym wierszu?

-co stanowi dominantę tekstu?

-jaką funkcję pełni zwrot „wożą gnój”?

-kim są bohaterowie wiersza?

-jaki jest wizerunek Boga?

- jaką postawę wobec świata prezentuje podmiot liryczny?

4. Zapisanie tematu. Podział uczniów na grupy, rozdanie kart pracy. Ekspozycja malarstwa

5. Uczniowie uzupełniają tabele, pracują w grupach/ 10 minut

6. Przedstawienie wniosków, dyskusja dotycząca różnych postaw wobec rzeczywistości, ocena pracy uczniów/15 minut/ oraz

pokazanie na stronie CKE „Materiałów dla uczniów i nauczycieli – Zbiór zadań do części ustnej” str.186 :”Czy praca może być interesującym motywem literackim? str.190 „Czemu służą przedstawienia przyrody w tekstach kultury?”

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Materialy/20141026_Polski_ustny_Zbiór_zadań.pdf
dyskusja

7. Praca domowa.

Dla chętnych: napisz parafrazę tekstu J. Kasprówicza „Wożą gnój” tak, aby naczelnym przesłaniem stała się problematyka ekologiczna.

(**parafraza** –swobodna przeróbka utworu lit., upraszcza jego treści, przy zachowaniu rozpoznawalnego podobieństwa do pierwowzoru)

Karta pracy: „Wożą gnój” J. Kasłowicza

ZAGADNIENIA interpretacyjne	ZGODA	BUNT
Kreacja podmiotu lirycznego		
Sytuacja liryczna Obraz świata		
Stosunek człowieka do Boga		
Postawa życiowa, filozofia		
Odwołania do tradycji literackiej		

ZAGADNIENIA interpretacyjne	ZGODA	BUNT
Kreacja podmiotu lirycznego	Narrator –gawędziarz to prostaczek, <u>człowiek naiwny</u> , prosty, utożsamiający się ze środowiskiem wiejskim , naiwnym, <u>prymitywnym</u> („nasi pachółkowie”); mówi językiem potocznym, <u>stylizowanym</u> na gwara (przyśpiewki, porównania”rzą jak młode konie”, zdrobnienia „obórka”, „Kasineczka”, brutalizmy „łajno”, „gnój”)	<u>Postawa ironiczno-sarkastyczna intelektualisty</u> (wożenie gnoju jako ciężka praca – „harują”; wątpliwa przyjemność- „radują się”; zapach gnoju -„woń”); <u>Bunt przeciw cywilizacji</u> technicznej, postulat powrotu do pierwotności- prymitywizm (tendencja w literaturze i sztuce XX wieku), także w sferze językowej
Sytuacja liryczna Obraz świata	Opowiadanie o pracach polowych wiosną; temat „niski”- <u>prymitywizm</u> ; przybliżenie zwykłego, szarego życia na wsi, w <u>harmonii</u> z przyrodą i cyklem pór roku; radość płynąca z <u>cykliczności</u> , stabilności świata, <u>odradzania</u> się przyrody(owies, jęczmień, grule, obora, pole) <u>zaloty chłopców</u> , „żar”, pierwsze zauroczenia miłosne, plany założenia rodziny proste formy współżycia społecznego - <u>prymitywizm</u>	Opowiadanie o ciężkim, zwyczajnym życiu na wsi, o pracy w pocie czoła, w odorze, przy „krowim, końskim łajnie”; <u>ironia</u> <u>stwarza dystans</u> do tego świata i ukazanych zajęć.
Stosunek człowieka do Boga	<u>Zrozumienie mądrości Boga</u> , przyrody; bliskie obcowanie z naturą rodzi <u>pokorę</u> , powrót do pierwotności- <u>prymitywizm</u> , pogodzenie się ze światem i z <u>dobrotliwym Bogiem</u> , który raduje się z <u>ludźmi</u>	<u>Dystans</u> wobec świata i Boga („radość” – „chichot”- ironia); <u>rezygnacja</u> - wobec cykliczności pór roku, praw natury człowiek nie może zrobić nic
Postawa życiowa, filozofia	<u>Franciszkanizm</u> (współistnienie cierpienia, ciężkiej pracy, radości, miłości); <u>witalizm-spontaniczna ekspresja</u> <u>przeżyć</u> , powrót do <u>pierwotności- prymitywizm</u> , <u>elan vital</u> (Bergson), <u> optymizm</u> , <u>reakcja na dekadentyzm</u>	<u>Echa prometeizmu</u> , postawy bogoburczej; pesymizm; <u>echa dekadentyzmu</u>

Odwolania do tradycji literackiej	Biblia (Ks. Rodzaju), mity (Arkadia), M. Rej „Żywot człowieka poczciwego”, „Kwiatki św. Franciszka”, J. Kochanowski „Pieśń świętojańska ” itd.	J. Kochanowski ”Treny”, J. Kasprówic „Hymny”, A. Mickiewicz „Dziady” cz. III, Sz. Szymonowic „Żeńcy”
--	--	--

Która postawa jest wam bliższa? Dlaczego?

Analiza tekstu pod kierunkiem nauczyciela:

Jaki typ liryki reprezentuje ten utwór?	Liryka pośrednia, narracyjna – opowiadanie o pracach polowych wiosną
Jaka jest budowa utworu?	Klamra kompozycyjna
Jakie środki artystyczne występują w tekście?	Powtórzenia, porównania („rzą jak młode konie”), zdrobnienia (obórka), brutalizmy (łajno), stylizacja gwarowa (grule, człek chichoce), metafora (ogień w oczach)
Co stanowi dominantę tekstu?	Refren ”Wożą gnój”
Jaką funkcję pełni zwrot „Wożą gnój”?	Przybliżą pracę na wsi wiosną, szare życie, przypomina o przetrwaniu wiosną, odradzaniu się przyrody, podkreśla cykliczność
Kim są bohaterowie wiersza?	Chłopi- Kaśka, Maryśka, pachółkowie-parobki, Bóg
Jaki jest wizerunek Boga?	Dobrotliwy, nie ingeruje (deizm), cieszy się radością ludzi (że ludziom wesoło)
Jaką postawę wobec świata prezentuje podmiot liryczny?	1/Zgoda na świat, cykliczność rytmu przyrody, radość, miłość, życie poczciwe, harmonia, pokora, trwałość, stabilność
Czy można odczytać tekst ironicznie?	2/Bunt wobec świata, gdy odczytamy tekst ironicznie, sarkastycznie: gnój- woń, harują – radują się

"Wożą gnój" Jana Kasprówicza...

"Wożą gnój, wożą gnój,
Wożą w dobrej chwili:
Będą siali owies, jęczmień
I grule sadzili.

Co za woń! Wiosny woń
Szerzy się naokół,
Ryczy krowa i rzy koń.
Człek chichoce, gdaczą kury,
Nad podwórzem, tak u góry
Siwy krąży sokół.

Nasi pachółkowie
Sprawują się fajnie;
Otoczyli wieńcem wideł
Oborę i stajnię;

Grzebią w krowim, końskim łajnie,
Daj im, Boże, zdrowie!
Podgięły spódnice
Nasze dziewczki hoże
I z grabiami w twardej dłoni
Jedną drugą prawie goni
Przy pracy w oborze.

Radują się chłopcy,
Rośnie dusza w łonie,
Poty cieką im po twarzy,
W oczach ogień im się żarzy,
Rżą jak młode konie:

"Umiesz, Marysieńko,
Obchodzić się z gnojem:
O, jakżeż to będzie ładnie.
Gdy nam kiedyś tak wypadnie
Harować na swoim.

Wozić gnój, wozić gnój
Będziem w dobrej chwili,
Będziem siali jęczmień, owies
I grule sadzili".

"Kasiu, Kasineczko!
Jak jest Bóg na niebie.
Nie miałem ci ja spokoju,
Kiedy pierwszy raz przy gnoju
Zobaczyłem ciebie.

Czekajże więc na mnie,
Jak ja czekam na cię:
Tak się dla nas życie utrże,
Ze już jutro lub pojutrze
Będziem w własnej chacie.

Postawim stajenkę,
Postawim obórkę,
Powieziemy gnój na rolę,
W płachcie będziem nieść pacholę,
Synaczka lub córkę",

Wozą gnój, wozą gnój,
Chłopcy i babule,
Będą siali jęczmień, owies,
Sadzić będą grule.

Wnet się zazieleni
Pole naokoło,
Spod niebieskich swoich pował
Będzie Pan Bóg się radował,
Że ludziom wesoło.

Wozą gnój, wonny gnój,
Wozą w dobrej chwili,
Będą siali jęczmień, owies
I grule sadzili."

Materiał rezerwowo- J. Kasprówicz „Od ostatniej niedzieli”